

29 km ca. 2 uur

Ten noordoosten van de stad Groningen ligt de Woldstreek: een laaggelegen gebied waarin zich een uitgestrekt veen- en moerasgebied ontwikkelde. De grotere dorpen op deze route, Stedum en Ten Boer, zijn zeer oude wierdendorpen die vanaf 600 v. Chr. ontstonden op de kwelderruggen in het gebied. Vanaf de 13e eeuw werd dit gebied systematisch ontgonnen, waarbij de kloosters een leidende rol speelden. Onder meer het dorp Garmerwolde (wolde betekent moerasbos) ontstond in die tijd. Door de ontginning daalde de bodem zo sterk dat een dijk moest worden aangelegd om het water te keren: de Wolddijk, een van de oudste waterbouwkundige werken van Noord-Nederland. De Wolddijk ligt op verschillende plaatsen nog duidelijk herkenbaar in het landschap. Het veen is bijna overal afgegraven en verdwenen; alleen onder de kerk van Thesinge is nog een restant aanwezig.

1 In het beschermd dorpsgezicht van Stedum staat de forse **romaans-gotische Bartholomeuskerk**. De zeldzaken dateert van de 13e eeuw en heeft een klokkenstoel uit de

15e eeuw. Het pronkstuk van de kerk is de marmeren graftombe van Adriaan Clant, in 1672 gemaakt door de beroemde beeldhouwer Romhout Verhulst. Jonker Adriaan Clant was een bewoner van de borg Nittersum te Stedum. Bijzonder fraai zijn ook de 15e-eeuwse gewelfschilderingen (jul.-aug. za-middag; daarbuiten bezichtiging op afspraak, 0596 55 10 75).

2 Op de T-splitsing van het Stedumer- en Westervijtwerdermaar ligt een authentieke **paardentil**. In de tijd dat paarden ingezet werden voor trekschuiten, diende de til (brug) om de paarden 'over te zetten'.

3 Tot de 19e eeuw woonde de bevolking van Thesinge voor het grootste deel aan het Thesingermaar. Na die tijd breidde het dorpje zich uit langs de doorgaande wegen. Thesinge heeft een beschermd dorpsgezicht. Een van de fraaie panden in het dorp is **Huiskamercafé 't Jopje**, gelegen tegenover de kerk. Het pand dateert van 1762 en het is een van de mooiste huiskamercafés van de provincie Groningen. In het café zelf, maar ook aan de buiten-

kant zijn authentieke elementen van het eeuwenoude dorpscafé bewaard gebleven, zoals de 18e-eeuwse tapkast, de leilinden voor het café en de fraaie versiering boven de deuringang (Kapelstraat 1, 9797 PJ, www.jopje.nl). Open: eerste za. middag van maand en op afspraak).

4 Bij **Noorddijk** ligt het **Vrijheidsbos**, dat bijna geheel uit Canadese esdoorns (maples) bestaat. Het is een eerbetoon aan de Canadezen die Groningen in 1945 bevrijdden. Rond 2055 is het bos volgroeid.

5 Voorbij **Noorddijk** fietst u over de **Stadsweg** naar **Ten Boer**. Reeds in de 13e eeuw liep hier een verbinding die de stad Groningen met de Eems verbond. Niet voor niets bestaat in Groningen het gezegde 'zo old as Stadsweg'. Toen aan het begin van de 15e eeuw het Damsterdiep werd gegraven, boette de Stadsweg aan betekenis in.

6 Beeldbepalend voor het dorpsgezicht van Ten Boer is de **'Widde Meuln'**. Deze werd als pelmolen gebouwd in 1839. In 1855 werd de mo-

len tevens uitgerust als korenmolen (open: za-middag. Daarbuiten als wiken draaien of op afspraak, www.widdemeuln.nl, 050 302 19 37).

7 De **schutsluis** bij de Dijkhorsterklap is in 1928 aangelegd. Het complex is op een bijzondere manier geconstrueerd. De ijzeren sluisdeuren worden niet opzijgeklapt, maar kunnen omhoog worden gehesen met kettingen en katrollen.

8 De **Borgweg** in **Lellens** herinnert aan de borg Huis te Lellens, gebouwd in de 15e eeuw en gesloopt in de 19e eeuw. Het enige overgebleven gebouw, het voormalige **schathuis**, staat aan de **Borgweg** 15. Het is nu een boerderij. Overgebleven is ook de oprijlaan naar het vroegere borgterrein.

De Thesinger kerk van het benedictijnenklooster Germania, dat de reformatie niet overleefde

Praktische informatie

START Stedum D. Triezenbergstraat 26, 9921 PG.

P Stedum centrum, 9921 PG.

Stedum. Thesinge. Garmerwolde. Ten Boer.

Ten Boer Bob Tweewielershop, *Koopmansplein* 18, 9791 MA, 050 302 29 55 (verhuur op afspraak, zo gesl.).

Groningen CS Kuis, *Stationsweg* 13, 050 312 41 74. Open: ma-vr 5.30-1.15 uur; za 6-1.15 uur; zo 7.15-1.15 uur. Ca. 6 km naar route (voor station: water oversteken, ra naar het oosten langs het Eemskanaal).

Weide/akkerland

